

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการศึกษา

การศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ในเด็กและเยาวชนที่อยู่ในระบบโรงเรียน และที่ขาดโอกาสทางการศึกษาในปัจจุบัน จังหวัดขอนแก่น เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ และการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณผสมผสานกัน (Mix Method) กลุ่มประชากรเป้าหมายในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ มี 2 ส่วน ได้แก่ เด็กและเยาวชน จำนวน 200 คน ที่อยู่ในระบบโรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนบ้านไผ่ ชก 5 ที่อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น และโรงเรียนหนองพลวงมิตรประชา อำเภอหนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น และกลุ่มตัวอย่างอีกกลุ่มหนึ่ง จำนวน 200 คน ได้มาจากเด็กและเยาวชนที่ด้อยโอกาสทางการศึกษาในหมู่บ้านพื้นที่อำเภอบ้านฝาง อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น โดยอาศัยกลุ่มผู้รู้ ผู้นำ อาทิจุฬาราชมนตรี ผู้อำนวยการโรงเรียน คณะครู ผู้นำชุมชน ผู้นำภูมิปัญญา ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้ปกครอง ผู้มีส่วนได้เสีย เด็กและเยาวชน ได้ร่วมในกระบวนการสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังได้ใช้กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ด้วย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ใช้ข้อมูลทางสถิติ ในรูปค่าเฉลี่ย ร้อยละ ในการให้ข้อมูลเชิงปริมาณ และใช้วิธีพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยมีขั้นตอนที่คณะผู้วิจัยดำเนินการศึกษา ดังนี้ การศึกษาข้อมูลทุติยภูมิในเรื่องเด็กและเยาวชน ทั้งที่เป็นเอกสารงานวิจัย สื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ และศึกษาข้อมูลปฐมภูมิจากโรงเรียนและชุมชน/หมู่บ้านต่างๆ เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างในการนำเสนอเรื่องราวในงานวิจัยที่ตอบสนองวัตถุประสงค์ การศึกษาวิจัยครั้งนี้ พบว่า

เด็กและเยาวชนในระบบโรงเรียนมีแนวทางหรือรูปแบบการพัฒนา เพื่อปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมในหลายมิติ ที่สำคัญต้องให้ผู้เรียนมีโอกาสเห็นตัวอย่างที่ดี และให้เขาปฏิบัติตามเป็นเวลานานเพียงพอจนเป็นนิสัย ให้มีการศึกษา อบรม อย่างลึกซึ้งเป็นระยะๆ ต่อเนื่องกันไปเป็นเวลานานพอควร เพื่อช่วยให้เด็กและเยาวชนในระบบโรงเรียนเกิดกระบวนการคิด เพื่อช่วยให้เขาเกิดความคิดเห็นที่ถูกต้อง ให้มีโครงการแนะแนวโดยใช้ธรรมะขึ้นในหน่วยงาน หรือสถาบันการศึกษา เพื่อทำหน้าที่ชี้แจงให้ข้อคิด ชี้แนวในการแก้ปัญหาชีวิตบางประการ ก่อให้เกิดความอบอุ่นใจ มั่นคงในใจ ไม่เอนเอียงไปในทางชั่ว โดยอาจทำการแนะแนวเป็นกลุ่ม หรือรายบุคคลก็ได้ และจัดดำเนินการโดยสม่ำเสมอควบคู่กันไปกับทำให้การศึกษา อบรม ควรให้มี

โอกาสได้พูด ได้เขียน ด้วยตนเอง นอกเหนือไปจากการอ่านและการฟัง ซึ่งจะส่งเสริมให้ใช้ความคิด และพัฒนาความเข้าใจใต้งอกงามยิ่งขึ้นเป็นอย่างดี เพื่อให้มีโอกาสในการตั้งกลุ่มอาสาสมัครชุมชน ชมรม เพื่อสานกิจกรรมพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม บำเพ็ญประโยชน์ในหน่วยงาน โรงเรียน สถานศึกษาด้วย ในขณะเดียวกัน บุคลากรทางการศึกษาจะต้องทำตัวให้เป็นแบบอย่าง ไม่ก้าวร้าว ไม่ใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา การจัดสร้างสิ่งแวดล้อมในการเรียนการสอนและพัฒนา ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม เป็นสิ่งสำคัญ อย่าให้เด็กและเยาวชนในระบบโรงเรียนได้รับประโยชน์จากพฤติกรรมที่ก้าวร้าว เปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนได้ร่วมกิจกรรมปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม เพื่อพัฒนาพฤติกรรมทางสังคมที่เหมาะสมกับเด็กและเยาวชน อาทิ การอภิปราย การเสวนา การฝึกอบรม ให้โอกาสเด็กและเยาวชนร่วมกิจกรรม เพื่อปลูกฝังพฤติกรรมความร่วมมือ เน้นย้ำให้เด็กรู้จักสามัคคี ให้รู้จักรักกลุ่มรักพวกพ้องอย่างสร้างสรรค์ ให้เขาได้รับการพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะอย่างถูกต้อง พัฒนาเด็กและเยาวชนให้เป็นคนดี คนเก่ง และเป็นบุคคลที่มีเหตุผลทางจริยธรรม สามารถแยกแยะผิดชอบชั่วดีได้ และดำรงตนอยู่ในสังคมท่ามกลางความเปลี่ยนแปลง สภาวะที่กดดัน และอยู่ได้อย่างสันติสุขในสังคมทุนนิยมโลกาภิวัตน์ ด้วยความสามัคคีและพอเพียง

ส่วนเด็กและเยาวชนในชุมชน บทบาทของสถาบันในชุมชนที่สำคัญ คือ ครอบครัวซึ่งถือว่าเป็นสถาบันที่สำคัญที่สุดสำหรับการพัฒนาการของเด็กในทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา บุคลิกภาพ และการเรียนรู้ที่จะอยู่ในสังคม เป็นสถาบันที่ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้กับเด็กและเยาวชน ดังนั้น การให้ความสนใจกับการพัฒนาปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ที่ชัดเจนกับผู้ปกครอง จึงมีส่วนสำคัญที่จะส่งผลต่อพัฒนาการของเด็กและเยาวชนที่ได้อยู่โอกาสทางการศึกษา

วัดเป็นแหล่งให้การศึกษาแก่เด็กและเยาวชน ทั้งทางโลกและทางธรรม โดยวัด ซึ่งมีพระคอยช่วยลดพฤติกรรมที่ไม่สมควรให้น้อยลง ตามลำดับ และเพิ่มพูนพฤติกรรมที่สมควรให้มากขึ้น จนสมบูรณ์ในที่สุด นอกจากนี้ พระนักปฏิบัติธรรม จะช่วยควบคุมความคิดของเด็กและเยาวชน ให้แจ่มใส ไม่คิดในสิ่งที่เป็นพิษ โดยมีจิตใจเป็นอิสระ ซึ่งชุมชนถือว่าพระสงฆ์เป็นครูของประชาชน

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อบต. อบจ. เทศบาล มูลนิธิฯ องค์กรการกุศล ทุกองค์กร จำเป็นและต้องให้ความสำคัญในการเข้ามามีบทบาทอย่างเป็นเครือข่าย (Net Working) ต่อการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ในเด็กและเยาวชนที่ขาดโอกาสทางการศึกษาในหมู่บ้าน เพื่อให้เด็กและเยาวชนเหล่านี้ได้เป็นตัวของตัวเอง รักอิสระ สร้างสรรค์ ฟังพาคคนอื่นให้น้อยที่สุด เป็นคนจริงจัง มีความขยันหมั่นเพียร ทำงานหนักด้วยความรอบคอบ อดทน ประหยัด ให้เขาเป็นคนที่อ่อนน้อมถ่อมตน ขยันศึกษาหาความรู้ไม่หยุดนิ่ง เลือกรับและปรับใช้ได้อย่างสร้างสรรค์ ให้เขามี

ความเข้าใจในการปกครองระบอบประชาธิปไตย มีความตื่นตัวทางการเมือง สนใจการมีส่วนร่วม มีความรู้ความสามารถในการตัดสินใจและการจัดการ ให้เด็กและเยาวชนมีความเชื่อมั่นในความ ยุติธรรมและซื่อสัตย์ ให้เขาเคร่งครัดในระเบียบเพื่อสังคม และมีจิตสำนึกในเรื่องเวลาสูงมาก ๆ ให้ เขารู้จักอนุรักษ์พลังงาน ถนอมวัฒนธรรม ประเพณี อันดีงามในชุมชนสังคมไว้ ให้เขามีความ เคารพในคุณค่าความเป็นคนกล้า เชื่อว่าทุกคนมีรากฐานเป็นคนดี ให้เขากลับให้ กล้าบริจาค ทำบุญกับบุคคล และองค์กรทุกองค์กรที่ทำประโยชน์กับชุมชน สังคม และประเทศชาติ เหล่านี้เพื่อ ไม่ให้ชุมชน/สังคม เกิดวิกฤติจากพฤติกรรมตรงกันข้าม ในการปลูกฝัง คุณธรรม จริยธรรม

5.2 ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนั้น ควรจะได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของ ชุมชนในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ในเด็กและเยาวชน ดังนี้

1. ยุทธศาสตร์การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ในเด็กและเยาวชน เป็นยุทธศาสตร์ ของการแก้ไขปัญหาเร่งด่วนร่วมกันของประเทศ ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือระหว่าง จังหวัด อำเภอ ตำบล ชุมชน
2. ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ในเด็กและเยาวชน ถือเป็นยุทธศาสตร์ร่วมกันของการแก้ไขปัญหา และเกี่ยวพัน เชื่อมโยงกับการจัดตั้งองค์กรของ ชุมชน ในนโยบายการจัดตั้งองค์กร “บวร” ประกอบไปด้วย บ้าน วัด โรงเรียน บูรณาการเข้ากัน อย่างแนบแน่น เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ให้เด็กและเยาวชนในชุมชนเติบโตขึ้นมาเป็นผู้ใหญ่ ของสังคมที่มีระเบียบ วินัย มีคุณธรรม จริยธรรม
3. ชุมชน หมู่บ้าน วัด โรงเรียน จำต้องร่วมกันวางแผนในการผลิตนักเรียน นักศึกษา ให้สอดคล้องกับความต้องการในการพัฒนายุทธศาสตร์ การพัฒนาในเด็กและเยาวชน ตามแผนพัฒนายุทธศาสตร์ กลุ่มจังหวัด แผนพัฒนายุทธศาสตร์ด้านการศึกษาของ กระทรวงศึกษาธิการ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของภาคีองค์กรที่เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาระเบียบวินัย เป็นคนดีของสังคม รู้สำนึกในความรับผิดชอบที่มีต่อสังคม มีสำนึกผิดชอบชั่วดี และเป็นผู้มีจิต อาสาสาธารณะที่ยั่งยืน
4. เน้นการกระจายอำนาจในการตัดสินใจ เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนใน การจัดกระบวนการเรียนรู้ ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมอย่างแท้จริงเพื่อการพัฒนา ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมในเด็กและเยาวชน ให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น ในการรักษา ประโยชน์ของประชาชนในการดูแลรับผิดชอบ พัฒนาการของเด็กและเยาวชน เพื่อการรักษา ดูแล

ควบคุม และพัฒนาให้เด็กและเยาวชนเติบโตอย่างสมวัย และเป็นคนดีในสังคมอย่างต่อเนื่องยิ่งขึ้น

5. ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อบจ. อบต. เทศบาล โรงเรียน คณะกรรมการหมู่บ้าน วัด คณะกรรมการวัด จัดตั้งองค์กรให้เข้มแข็ง เพื่อพัฒนากลุ่มหนุ่มสาวในชุมชนให้เข้มแข็ง เพื่อดูแลกระบวนการเรียนรู้ พัฒนาสังคมให้เด็กและเยาวชนได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม อย่างมั่นคง และพึงประสงค์ ต่อพัฒนาการสมวัย เพื่อให้เขาเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีสำนึก รับผิดชอบต่อสังคม

6. ให้มีการจัดตั้ง สภาพัฒนาองค์กรเด็กและเยาวชน มีหน้าที่คอยดูแล ติดตาม ฝ้าระวัง ปกป้อง และพัฒนาองค์กรเด็กและเยาวชนในชุมชน โดยมีการสนับสนุนงบประมาณ ในการพัฒนากิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการปลูกฝัง คุณธรรม จริยธรรม การมีวินัย การเคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่ ยึดมั่นในหลักศาสนา มีกตัญญูรู้คุณต่อพ่อแม่ ผู้อาวุโส พระ และดำรงตนเป็นคนดีในชุมชน สังคม อย่างยั่งยืน

7. ให้มีองค์กรที่มาจากภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายให้ความสำคัญในด้านการศึกษาและฝึกฝนทักษะ เพื่อประกอบอาชีพ โดยเน้นทั้งเด็กที่มีโอกาสเข้าเรียนในโรงเรียน และเด็กที่ด้อยโอกาสทางการศึกษา ให้ได้รับผลแห่งการลงทุนนี้ถ้วนหน้า เสมอภาค และให้ภาคีเครือข่ายนี้ พัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ในเด็กและเยาวชนอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ และยั่งยืน

8. การให้ทุกองค์กรที่เกี่ยวข้องบูรณาการกัน เพื่อจัดการสภาพแวดล้อม และจัดสวัสดิการทางสังคม อันจะเอื้ออำนวยต่อการเจริญเติบโตขึ้นมาอย่างมีคุณภาพของเด็กและเยาวชนให้มากที่สุด ขจัดการปล่อยปละละเลยให้เด็กและเยาวชนต้องจมอยู่ในอำนาจของความชั่วร้าย ยั่วยุ หรือเป็นทาสยาเสพติด การศึกษาที่สูงขึ้นคงไม่มีประโยชน์แก่เด็กและเยาวชน ถ้าพวกเขาไม่สามารถจะมีความสุขในสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยตามควรแก่ศักยภาพ รวมทั้งการระดมทรัพยากร และนวัตกรรม (IT เทคโนโลยี) ทั้งในระดับท้องถิ่น และระดับนโยบาย ในการฝึกอบรม สร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อยกระดับจิตสำนึกให้เด็กและเยาวชนได้มีพัฒนาการ รู้ทัน เข้าใจ และเลือกรับ แยกแยะ ปรับใช้ได้

9. ให้ตระหนักอย่างหนักแน่นว่า การลงทุนเรื่อง การพัฒนาเด็กและเยาวชนคือการลงทุนเพื่อให้ได้มา ซึ่งคุณภาพของประชากรโดยตรง และเป็นการลงทุนเพื่ออนาคตของสังคมอย่างแท้จริง และต้องมีการสนับสนุนงบประมาณอย่างต่อเนื่อง และยั่งยืน

10. ให้มีการตั้งคณะกรรมการตรวจตรา ติดตามทุกระดับในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการขององค์กรพัฒนาเด็กและเยาวชนในชุมชนอย่างต่อเนื่อง อย่างเป็นเครือข่าย เพื่อให้

การดำเนินงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งมีการถอดบทเรียน ประสพการณ์ เพื่อพัฒนาองค์กรในการดำเนินงานในด้านนี้ ให้ต่อเนื่องยั่งยืน

11. ให้ตระหนักถึงคุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยให้คณะกรรมการทุกกลุ่มนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการปลูกฝังภูมิปัญญาท้องถิ่นในเด็กและเยาวชน ทั้งในหลักสูตรการศึกษา การนำองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นทุกแขนงมาบูรณาการในชั้นเรียน และชุมชนที่สอดคล้องกับ บริบทของท้องถิ่นอย่างแท้จริง เพื่อจุดประสงค์ ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ให้ซึมซับความหมาย ที่ลึกซึ้ง ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นที่จำเป็นต้องปลูกฝังให้เกิดความตระหนักรู้ถึงคุณค่าวัฒนธรรม ท้องถิ่น